

Pohjois-Suomen lohijokien suomalaiset vapakalastajat

Atso Romakkaniemi, Jari Leskinen, Antti Hollmen, Maija Länsman, Jorma Kuusela,
Keijo Juntunen, Erkki Jokikokko, Jaakko Erkinaro ja Aki Mäki-Petäys

RIISTA - JA KALATALOUS — SELVITYKSIÄ

15/2010

RIISTA- JA KALATALOUS

S E L V I T Y K S I Ä

1 5 / 2 0 1 0

Pohjois-Suomen lohijokien suomalaiset vapakalastajat

Atso Romakkaniemi, Jari Leskinen, Antti Hollmen, Maija Länsman,
Jorma Kuusela, Keijo Juntunen, Erkki Jokikokko, Jaakko Erkinaro ja
Aki Mäki-Petäys

Julkaisija:
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Helsinki 2010

Kannen kuvat: Eero Niemelä ja Atso Romakkaniemi

Julkaisujen myynti:
www.rktl.fi/julkaisut
www.juvenes.fi/verkkokauppa

Pdf-julkaisu verkossa:
www.rktl.fi/julkaisut/

ISBN 978-951-776-785-9 (painettu)
ISBN 978-951-776-786-6 (verkkojulkaisu)

ISSN 1796-8887 (painettu)
ISSN 1796-8895 (verkkojulkaisu)

Painopaikka: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print

Sisällys

Tiivistelmä	4
Sammandrag	5
Abstract	6
1. Lohijokien vapakalastajat	7
2. Kalastajatiedot saatiin myydyistä luvista	7
3. Kalastajamäärät vuosittain ja joittain	8
4. Kalastajamäärät lääneittäin	9
4.1. Oulun läänistä eniten kalastajia	9
4.2. Lapin läänissä innokkaimmat kalastajat	10
5. Kalastajien kotipaikat jokikohtaisesti	10
5.1. Tenojoki	10
5.2. Tornionjoki	12
5.3. Simojoki	13
5.4. Kotiutusjoet	14
6. Kalastuskerrat ja liikkuminen jokien välillä	17
6.1. Suurin osa satunnaisia kalastajia	17
6.2. Kalastajavirtaa Teno- ja Tornionjoen välillä	18
7. Lohenkalastajia ainakin 60 000 eli 5–10 % kaikista suomalaisista vapakalastajista	19
8. Mitä enemmän lohta, sitä enemmän kalastajia ja sitä kauempaa	20
9. Paljon satunnaisia mutta vähän joelta toiselle siirtyviä kalastajia	21
Viitteet	22

Tiivistelmä

Selvityksessä kartoitettiin maamme pohjoisten lohijokien suomalaisten vapakalastajien määrää, kotipaikkoja sekä kalastusta eri joilla vuosina 2000–2004. Aineistona käytettiin kalastuslupiin kirjattuja osoitetietoja. Tietoja saatiin Teno-, Tornion-, Simo-, Kiiminki-, Pyhä- ja Kuivajoelta. Selvityksen ulkopuolelle jäivät mm. Näätämöjoella ja rakennettujen entisten lohijokiemme suulla tapahtuva lohen vapakalastus.

Aineisto koostui 58 438 kalastajasta. Lupia myytiin lähes kaksinkertainen määrä, sillä osa kalastajista kalasti useana vuonna tai usealla joella. Kuitenkin noin 70 % kalastajista kalasti vain yhtenä vuonna. Suosituin lohijoki oli Tenojoki, jolla kävi vuosittain noin 10 000 kalastajaa. Kalastajamäärät jäivät tästä puoleen Tornionjoella ja viidennekseen Simo- ja Kiiminkijoella. Pyhä- ja Kuivajoilla kävi vain muutamia satoja kalastajia vuosittain. Teno-, Tornion- ja Simojoki houkuttelivat kalastajia eri puolilta Suomea. Kiiminki-, Pyhä- ja Kuivajokien kalastajat olivat suurimmaksi osaksi paikallisia. Eniten kalastajia oli kotoisin Oulun läänistä. Lapin läänin asukkaat olivat innokkaimpia kalastajia väkilukuun suhteutettuna. Kalapaikkauskollisuudessa ei ollut suurta vaihtelua jokien välillä. Noin 2000 kalastajaa oli vierailut sekä Teno- että Tornionjoella tarkastelukauden aikana. Harva kalastaja kuitenkaan vieraili molemmilla joilla samana kesänä. Pienemmillä joilla kalastajien liikkuminen oli vähäisempää ja suuntautui pääasiassa niiltä Teno- ja Tornionjoelle.

Kaikilla Suomen lohijoilla kävi kalassa 2000-luvun alkuvuosina noin 60 000–65 000 suomalaista, mikä on vain 5–10 % kaikista suomalaisista vapakalastajista. Vapakalastus lohijoillamme voi siis lisääntyä otollisissa olosuhteissa huomattavasti nykyisestä.

Asiasanat: kalapaikkauskollisuus, kalastajien kotipaikka, kalastajien liikkuminen, kalastajien määrä, lohijoet

Romakkaniemi, A., Leskinen, J., Hollmen, A., Länsman, M., Kuusela, J., Juntunen, K., Jokikokko, E., Erkinaro, J. & Mäki-Petäys, A. 2010. Pohjois-Suomen lohijokien suomalaiset vapakalastajat. *Riista- ja kalatalous – Selvityksiä 15/2010*. 22 s.

Sammandrag

Utredningen kartlägger antalet finländska spöfiskare i landets nordliga laxälvar, deras hemorter samt det fiske som de bedrivit i de olika älvarna åren 2000–2004. Som underlag användes de adressuppgifter som har uppgetts i fiskelicenserna. Uppgifter erhöles om Tana, Torne, Simo och Kimminge älvar samt älvarna Pyhäjoki och Kuivajoki. Utanför utredningen står bl.a. Neidenälven och det spöfiske efter lax som förekommer i mynningarna av utbyggda före detta laxälvar.

Materialet omfattade 58 438 fiskare. Antalet sålda licenser var nästan dubbelt så stort, eftersom en del fiskare fiskade under flera år eller i fler älvar. Ändå fiskade 70 procent endast under ett år. Den populäraste älven var Tana älv, som årligen besöktes av ca 10 000 fiskare. Hälften så många fiskare besökte Torne älv och en femtedel så många fiskade i Simo och Kimminge älvar. Pyhäjoki och Kuivajoki besöktes årligen av endast några hundra fiskare. Tana, Torne och Simo älvar lockade fiskare från olika håll i Finland. De som fiskade i Kimminge älv, Pyhäjoki och Kuivajoki var till största delen ortsbor. Flest fiskare kom från Uleåborgs län. De ivrigaste fiskarna i relation till befolkningmängden var bosatta i Lapplands län. Vad beträffar trohet till fiskeplatserna fanns inga stora variationer mellan älvarna. Ungefär 2 000 fiskare hade besökt både Tana och Torne älvar under den period som granskades. Få var ändå de fiskare som besökte bägge älvarna under samma sommar. Vid de mindre älvarna rörde sig spöfiskare i mindre utsträckning, och de riktade i huvudsak in sig på Tana och Torne älvar.

Under de första åren av 2000-talet fiskade cirka 60 000–65 000 finländare i Finlands laxälvar, vilket utgör endast 5–10 procent av alla spöfiskare i landet. Under gynnsamma förhållanden kan alltså spöfisket i våra laxälvar öka betydligt från det nuvarande.

Nyckelord: antalet fiskare, fiskares hemort, fiskares rörlighet, laxälvar, trohet till fiskeplatser

Romakkaniemi, A., Leskinen, J., Hollmen, A., Länsman, M., Kuusela, J., Juntunen, K., Jokikokko, E., Erkinaro, J. & Mäki-Petäys, A. 2010. Finländska spöfiskare i norra Finlands laxälvar. *Riista- ja kalatalous – Selvityksiä 15/2010*. 22 s.

Abstract

Statistics on the amount, places of residence and number of visits of Finnish rod fishermen on the northern salmon rivers were studied. The data consisted of addresses of individual fishermen stored for the purpose of annual catch inquiries in 2000–2004. Data were available from the Tenojoki, Tornionjoki, Simojoki, Kiiminkijoki, Pyhäjoki and Kuivajoki rivers. Some important salmon fishing areas, e.g. the Näätämöjoki river, were not included.

The data contained details of 58,438 fishermen. Almost double this amount of licences were sold because a number of fishermen visited the same river over several years, or visited different rivers within the same year. However, about 70% of the fishermen visited rivers in only one of the years studied. Tenojoki was the most popular river with about 10,000 fishermen annually. Tornionjoki was visited annually by about 5,000 and Kiiminkijoki and Simojoki by about 2,000 fishermen. Annual visits by fishermen to Pyhäjoki and Kuivajoki remained in the hundreds. Tenojoki, Tornionjoki, and Simojoki attracted fishermen fairly evenly from all parts of the country. The large majority of fishermen on the other rivers were local residents. The highest number of fishermen lived in the province of Oulu, but the number of fishermen per capita was greatest in the province of Lapland. There was no significant variation in the turnover of fishermen, but about 2,000 fishermen had visited both Tenojoki and Tornionjoki. Few fishermen visited both of these rivers during the same summer. If a fisherman on a small river had decided to change river he moved mainly to Tenojoki or Tornionjoki.

In total, 60,000–65,000 fishermen were estimated to have visited a Finnish salmon river in the early years of the 2000s. This accounts for only 5–10% of all Finnish rod fishermen. Rod fishing in the salmon rivers may therefore have remarkable potential for increase.

Keywords: amount, residence and movement of fishermen, salmon fishing, salmon rivers

Romakkaniemi, A., Leskinen, J., Hollmen, A., Länsman, M., Kuusela, J., Juntunen, K., Jokikokko, E., Erkinaro, J. & Mäki-Petäys, A. 2010. Finnish rod fishermen on the salmon rivers of northern Finland.. *Riista- ja kalatalous – Selvityksiä* 15/2010. 22 p.

1. Lohijokien vapakalastajat

Kalastusmatkailu on osa kasvavaa matkailualaa, jonka rooli varsinkin Pohjois-Suomen elinkeinoelämässä on merkittävä (Konttinen 2006). Lohen vapakalastus lienee tärkein yksittäinen kalastusmuoto, joka houkuttelee kalastajia maamme joille. Kalastusmatkailijoiden lisäksi lohi houkuttaa monia lohijokien varsilla asuvia kalastusharrastuksen pariin. Suuri osa Tornion- ja Tenojoen lohisaaliista onkin ollut paikallisten kalastajien pyydystämää (Haikonen ym. 2006, Orell ym. 2007). Lohijokiemme kalastajien määriä, kotipaikkoja, liikkumista eri jokien välillä tai kalastuksen säännöllisyyttä ei aikaisemmin ole selvitetty kattavasti.

Tämä selvitys pyrkii kartoittamaan edellä mainittuja kalastusta ja kalastajia kuvaavia tekijöitä kuudella Pohjois-Suomen joella. Selvitys täydentää jo julkaistuja jokikohtaisia tietoja kalastajamääristä, saaliista, kalastusmatkojen kestosta, kalastajien rahankäytöstä ja mielipiteistä (Niemelä & Niemelä 1984, Länsman ym. 1998 ja 2009, Romakkaniemi 1998, Romakkaniemi ym. 2000, Juntunen ym. 2002, 2003 ja 2004, Salmi 2004), jotta kalastuksen mittasuhteista ja luonteesta lohijoillamme voitaisiin muodostaa kokonaiskuva.

Suomessa on kaksi todella suurta luonnonvaraista lohijokea, Teno ja Tornionjoki. Huomattavia luonnonlohijokia ovat myös Näätämö- ja Simojoki. Kalastajat ovat tavoitelleet lohita viimeisten 10–15 vuoden aikana myös Kuiva-, Pyhä- ja Kiiminkijoella, joihin on pyritty kotiuttamaan lohikannat osana Itämeren lohikantojen elvytysohjelmaa (Salmon Action Plan; Erkinaro ym. 2003). Näissä kotiutusjoissa lohita on kuitenkin ollut vähän ja vapakalastus on ollut suuressa määrin muiden kalalajien pyyntiä (Juntunen ym. 2002). Lohen vapakalastusta tapahtuu myös maamme rakennettujen suurten lohijokien (Kemi-, Ii-, Oulu-, Kokemäen-, ja Kymijoki) alaosilla ensimmäisille vaellusesteille asti.

Kaikilta edellä luetelluilta lohenkalastuskohteilta ei ollut selvitykseen tarvittavia aineistoja. Kattavia aineistoja ei ollut käytössä myöskään lohen meriuistelusta, joka lienee viime aikoina yleistynyt Suomessa. Selvityksen ulkopuolelle rajattiin myös ulkomaalaiset kalastajat. He kalastavat lähinnä rajajoilla Tenolla ja Tornionjoella.

2. Kalastajatiedot saatiin myydyistä luvista

Suomessa vuosina 2000–2004 myytyihin lohen vapakalastukseen oikeuttaviin lupiin kirjatut osoitetiedot koottiin yhdeksi aineistoksi. Aineisto kattoi Pohjois-Suomen luonnonlohi- ja kotiutusjoet Näätämöjokea, Tenon sivujokia sekä Tornionjoen latvahaaraa Lätäsenoa lukuun ottamatta. Osoitetietoja ei ollut käytettävissä Simojelta vuodelta 2000 eikä Kuivajoelta vuosilta 2000–2001. Tornionjoelle ostetaan paljon perhelupia, joista on kirjattuna vain yhden henkilön nimi. Kalastajien todellinen määrä on siten Tornionjoella suurempi kuin aineistosta laskettu kalastajamäärä.

Samalle joelle samana vuonna useita lupia ostaneilta henkilöiltä poistettiin kyseiset rinnakkaishavainnot. Henkilö esiintyi aineistossa useammin kuin kerran ainoastaan, jos hän oli ostanut luvan useammalle joelle, tai hän kävi kalassa useammin kuin yhtenä vuonna.

Osoitetietojen puuttumisen tai kirjoitusvirheiden sekä kotipaikkamuutosten vuoksi aineistoon on todennäköisesti jäänyt virheitä: sama henkilö on tulkittu kahdeksi eri henkilökksi. Raaka-aineistolle tehtiin yksityiskohtaisia tarkistusajoja, joiden pohjalta puuttuvia tietoja voitiin päätellä ja kirjoitusvirheitä korjata. Jäljelle jääneiden virheiden vaikutukset tuloksiin arvioitiin vähäisiksi lukuun ottamatta asuinpaikan muutosta, jonka vuoksi sama henkilö voi esiintyä aineistossa useampana eri henkilönä. Tilastokeskuksen muuttotilaston mukaan 18–60-vuotiaista suomalaisista 20 % muutti vuoden 2003 aikana, nuoremmat vanhempia useammin. Muutoista 67 % tapahtui asuinkunnan sisällä ja 32 % kunnasta toiseen. Esimerkiksi Tenojoen vuoden 2003 luvanmyyntitietojen ikäjakauman ja vuoden 2003 muuttotilaston perusteella kyseisenä vuonna muutti luultavasti noin 15 % eli hiukan alle 1 500 henkilöä 9 600:sta luvan ostaneesta. Erityisesti kunnasta toiseen muuttamista ei selvityksessä voitu ottaa huomioon. Siksi saman henkilön tunnistaminen kahtena peräkkäisenä vuonna epäonnistunee 10–15 % tapauksista.

Aineistosta laskettiin kalastajamääriä, kalastajien kotipaikkoja (lääneittäin ja kunnittain), kalastuskertoja sekä kalastajien liikkumista jokien välillä. Kalastajamääriä suhteutettiin myös läänikohtaisiin asukasmääriin, jotta saatiin vertailtua eri puolilla maata asuvien suomalaisten innokkuutta kalastaa tutkituilla joilla.

3. Kalastajamäärät vuosittain ja joittain

Lohijoilla kalasti viiden vuoden aikana 58 438 eri henkilöä. Suuri osa tutkituista henkilöistä kalasti useana vuonna ja osa myös usealla joella, joten aineistossa oli havaintoja huomattavasti tätä enemmän, yhteensä 95 820 (taulukko 1). Noin puolet havainnoista on Tenojoelta. Toiseksi eniten lupia myytiin Tornionjoelle, jossa kävi vuosittain noin 5 000 kalastajaa. Kiiminkijoella kävi lähes yhtä paljon kalastajia kuin Simojoella. Kalastajamäärät Pyhä- ja varsinkin Kuiva-joella olivat varsin pieniä.

Taulukko 1. Jokikohtaiset ja vuosittaiset kalastajamäärät. Sama henkilö on huomioitu kullakin joella vain kerran vuodessa, mutta eri vuodet ja myös eri joet sisältävät samojakin kalastajia. Viimeisessä sarakkeessa on kullakin joella vuosien yli yhdistetyn aineiston henkilömäärät. Viimeisellä rivillä on kunakin vuonna jokien yli yhdistetyn aineiston henkilömäärät. Koko aineistossa esiintyy yhteensä 58 438 eri henkilöä.

	2000	2001	2002	2003	2004	Yhteensä	Keskiarvo, hlöä/vuosi	Yhteensä kalastajia/joki
Teno	8 827	10 005	11 113	10 456	9 321	49 722	9 944	29 947
Tornio	5 652	5 970	5 723	4 510	4 493	26 348	5 270	17 720
Simo		2 015	2 186	1 929	2 181	8 311	2 078	6 692
Kiiminki	741	2 281	1 787	1 560	1 511	7 880	1 576	6 154
Pyhä	723	822	795	419	515	3 274	655	2 524
Kuiva			48	61	176	285	95	265
Yhteensä	15 943	21 093	21 652	18 935	18 197	95 820	-	-
Yhteensä kalastajia/vuosi	15 525	20 194	20 796	18 189	17 410	-	-	-

4. Kalastajamäärät lääneittäin

4.1 Oulun läänistä eniten kalastajia

Kalastajia vieraili lohijoilla melko tasaisesti eri puolilta Suomea (taulukko 2). Suurimman yksittäisen ryhmän muodostivat Oulun läänistä kotoisin olevat kalastajat. Koko aineistossa oli vain kaksi henkilöä ilmoittanut asuvansa Ahvenanmaalla. Toiseksi vähiten kalastajia asui Itä-Suomen läänissä.

Taulukko 2. Kalastajien kotipaikat lääneittäin.

	Teno (%)	Tornio (%)	Simo (%)	Kiiminki (%)	Kuiva (%)	Pyhä (%)	Kaikki joet (%) (N)	
Etelä-Suomen lääni	25	18	13	6	2	5	20	11 607
Länsi-Suomen lääni	23	20	24	6	0	4	20	11 639
Itä-Suomen lääni	15	9	10	2	0	2	11	6 333
Oulun lääni	20	17	37	84	86	89	29	16 795
Lapin lääni	17	36	17	2	12	1	21	12 065

Tenolla kalastavien kotipaikat jakaantuivat tasaisimmin eri lääneihin. Eteläsuomalaiset muodostivat suurimman yksittäisen Tenolla kalastaneen ryhmän, joskin ero Länsi-Suomen, Oulun ja Lapin läänien kalastajamääriin oli pieni. Myös Tornion- ja Simojoella kalastaneet tulivat melko tasaisesti eri lääneistä. Tornionjoella vieraili eniten Lapin läänistä kotoisin olevia kalastajia. Hieman yllättäen Tornionjoella kävi enemmän kalastajia Länsi-Suomen läänistä kuin Oulun läänistä. Simojoella kävi eniten kalastajia Oulun ja Länsi-Suomen lääneistä. Lohen kotiutusjoille (Kiiminki-, Kuiva- ja Pyhäjoki) ei saavuttu kauempaa kalaan, vaan lähes kaikki joilla vierailleet olivat kotoisin Oulun läänistä (taulukko 2).

4.2 Lapin läänissä innokkaimmat kalastajat

Aineisto käsittää noin joka sadannen suomalaisen (taulukko 3). Lapin ja Oulun lääneistä löytyi eniten kalastajia läänin asukaslukuun suhteutettuna. Vaikka monet kalastajat tulivat Etelä-Suomen läänistä (taulukko 2), heidän osuutensa läänin koko väestöstä (0,55 %) oli pienempi kuin muissa lääneissä.

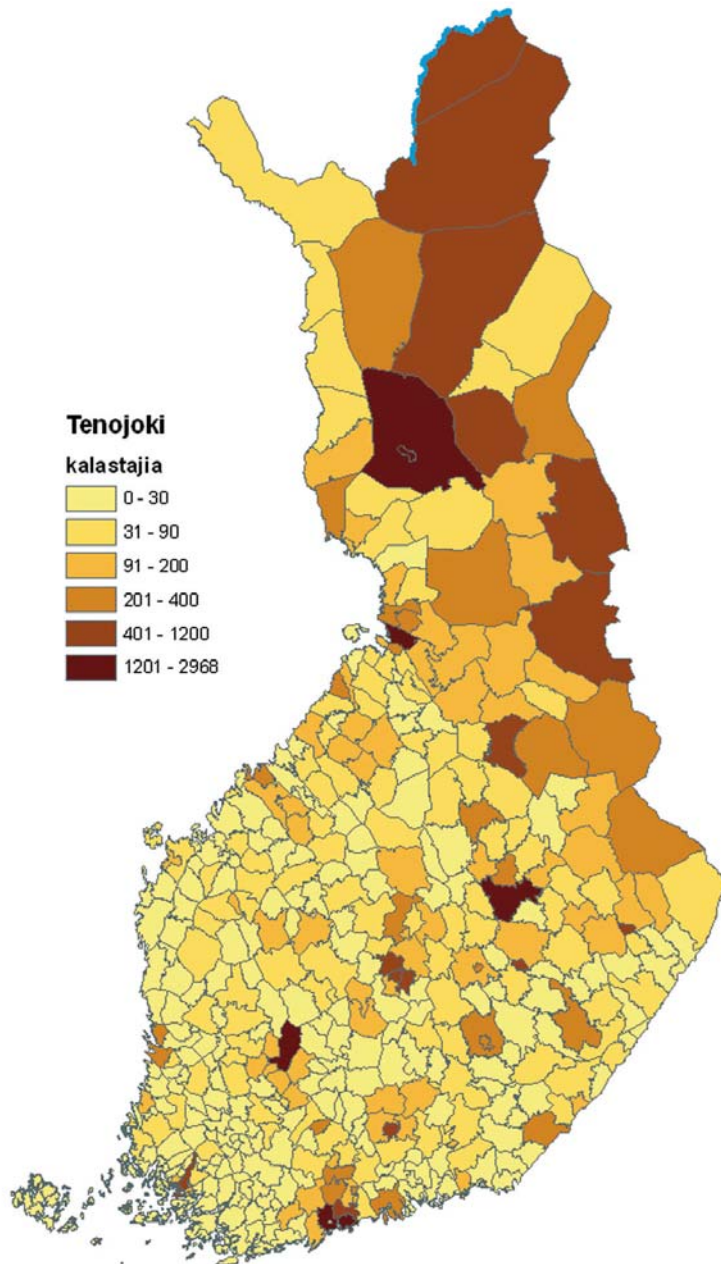
Taulukko 3. Kalastajien määrä 10 000 asukasta kohden lääneittäin ja joittain.

	Teno	Tornio	Simo	Kiiminki	Kuiva	Pyhä	Kaikki joet
Etelä-Suomen lääni	36	15	4	2	0	1	55
Länsi-Suomen lääni	37	19	8	2	0	0	63
Itä-Suomen lääni	77	28	11	2	0	1	110
Oulun lääni	137	65	52	113	4	48	368
Lapin lääni	285	338	58	5	1	1	649
Koko Suomi	59	34	12	12	0	5	112

5. Kalastajien kotipaikat jokikohtaisesti

5.1 Tenojoki

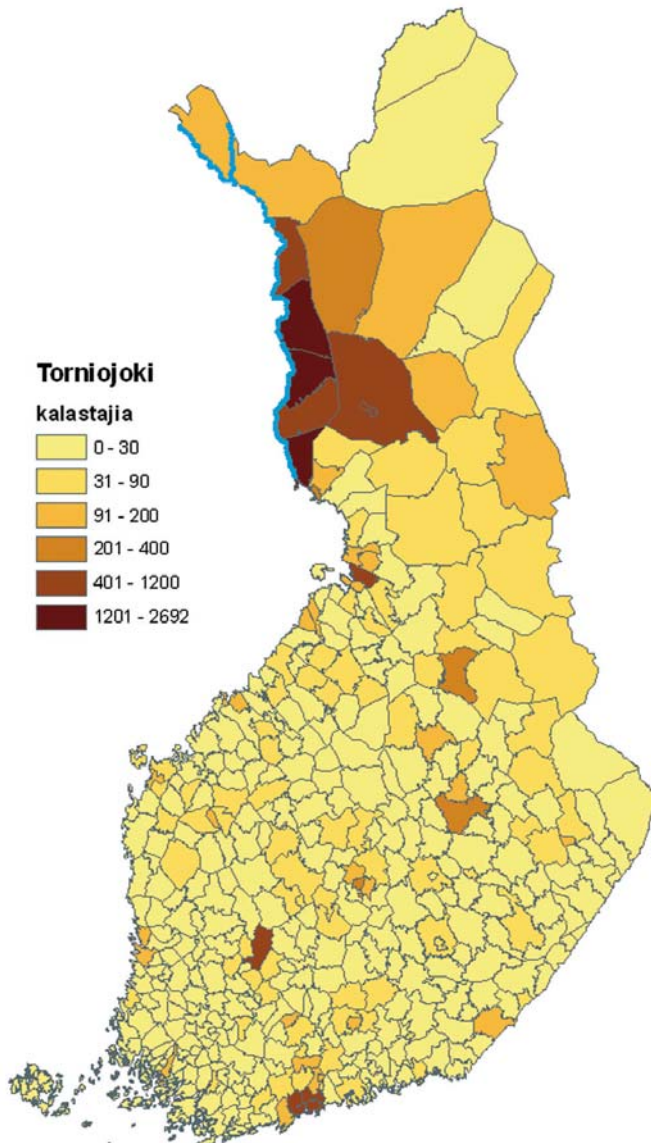
Tenojoelle saavuttiin kalaan varsin tasaisesti koko maasta (kuva 1). Väestökeskittymät eli pääkaupunkiseutu sekä Turun, Tampereen, Jyväskylän, Kuopion, Kajaanin, Oulun ja Rovaniemen seutu erottuvat kartasta selvästi. Tenolle tultiin kalastamaan myös Ylä-Lapin taajamista Ivalosta, Inarista ja Sodankylästä. Kalastajia tuli vähän Länsi-Lapin kunnista.

Kuva 1. Tenosjoen kalastajien kotikunnat.

5.2 Tornionjoki

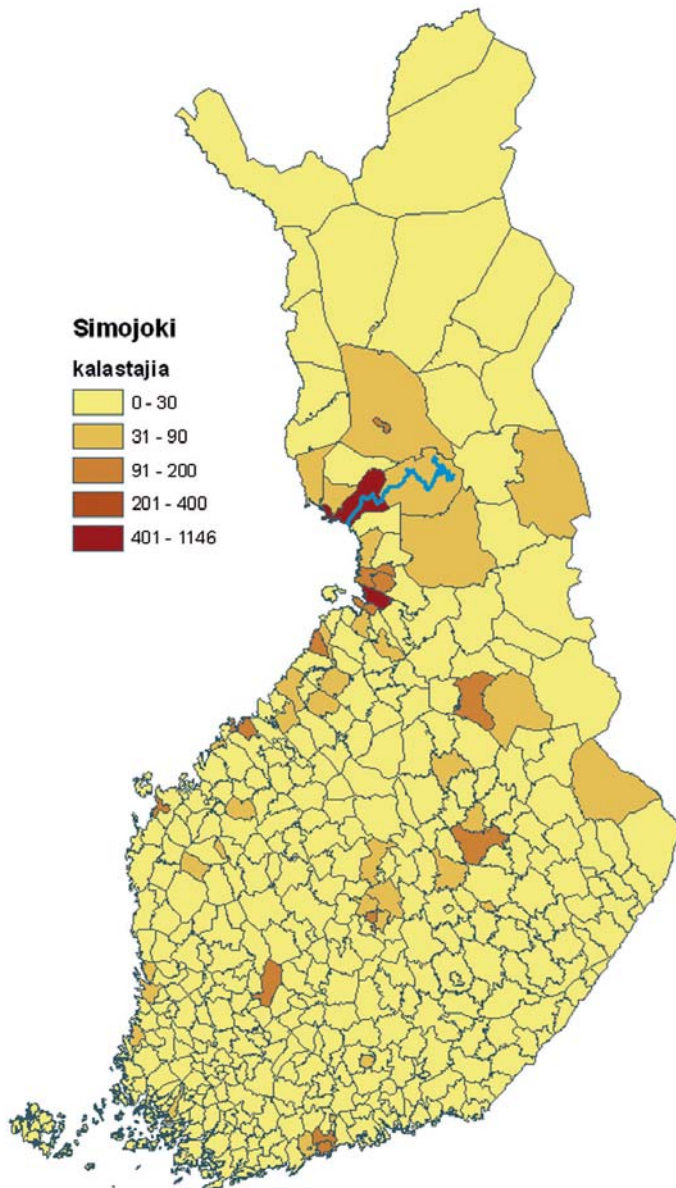
Myös Tornionjoen kalastajien kotikunnista erottuvat selvimmän suuret kaupungit (kuva 2). Muilta alueilta, Länsi-Lappia lukuun ottamatta, Tornionjoella vieraili vähän kalastajia. Suurin ero Tornion- ja Tenojoen kalastajien kotikuntajakaumissa on Lapin läänin alueella. Tornionjoella kalastaneet lappilaiset olivat kotoisin lähinnä Tornionlaakson kunnista, etenkin Tornion, Pellon ja Kolarin alueelta. Itä- ja Pohjois-Lapista ei moni käynyt kalastamassa Tornionjoella. Sen sijaan Tenolla käyvien lappilaiskalastajien kotipaikka oli usein Itä- ja Pohjois-Lapissa (kuva 1).

Kuva 2. Tornionjoen kalastajien kotikunnat.

5.3 Simojoki

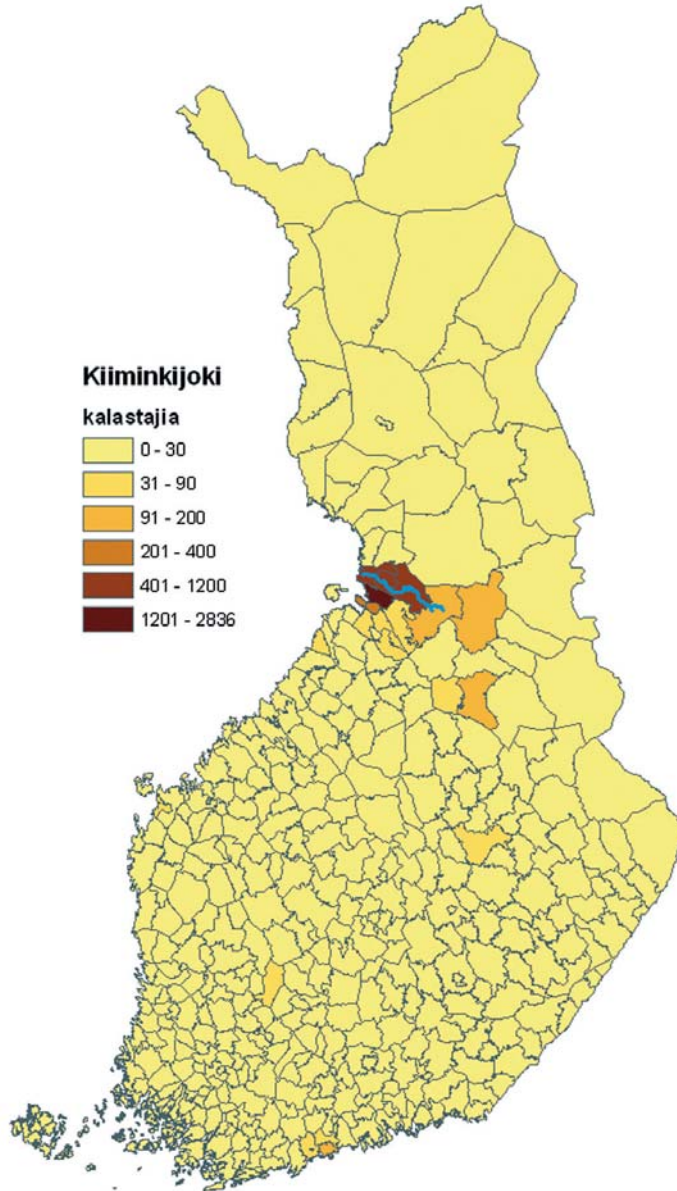
Oulun ja Simon kunnat erottuvat Simojoen kalastajien kotikuntia kuvaavasta kartasta selvimmän (kuva 3). Lisäksi esiin tulevat samat runsasväkiset kaupunkialueet kuin Teno- ja Tornionjoen tarkasteluissa, mutta selvästi pienemmällä kalastajamäärällä. Simojoelle ei juuri saavuttu kalaan Rovaniemen kaupunkia pohjoisempaa.

Kuva 3. Simojoen kalastajien kotikunnat.

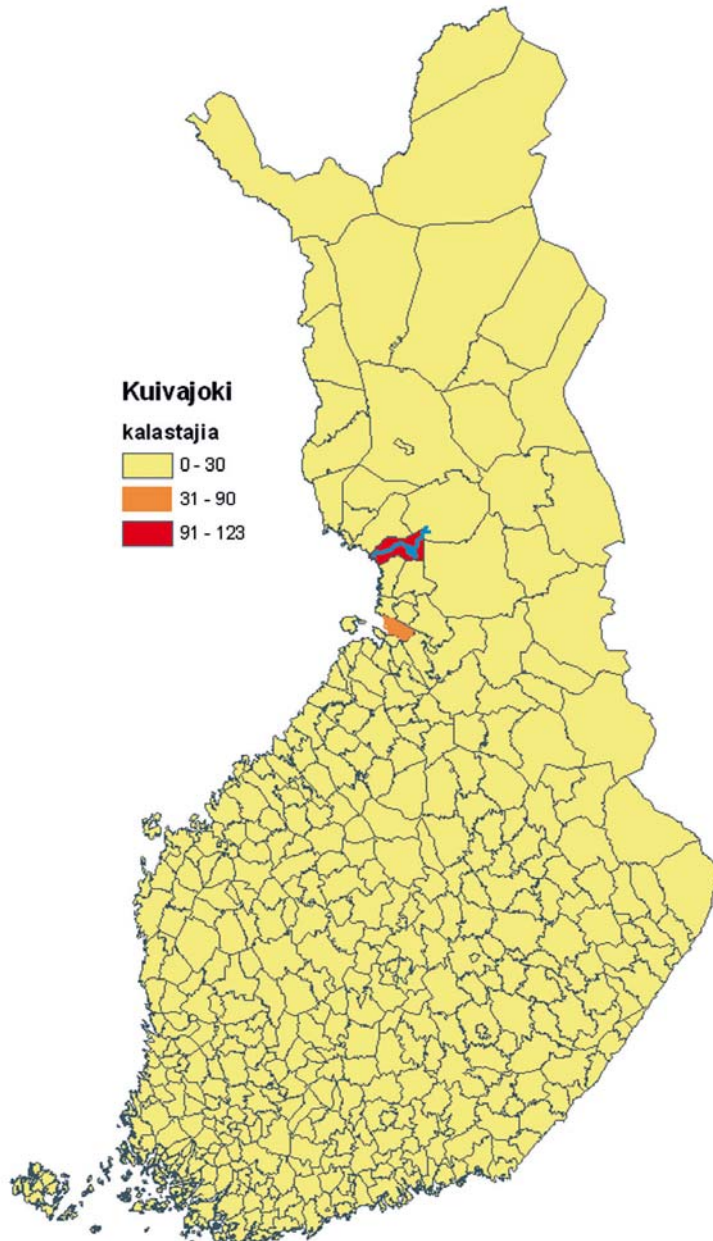
5.4 Kotiutusjoet

Kiiminkijoelle saavuttiin kalaan lähinnä jokivarren kunnista ja Oulun seudulta (kuva 4). Eteläsuomalaisten määrä oli hyvin pieni. Oulun aluetta lukuun ottamatta joelle saapui vain joitakin kymmeniä kalastajia suurimpien kaupunkien alueilta.

Kuva 4. Kiiminkijoen kalastajien kotikunnat.

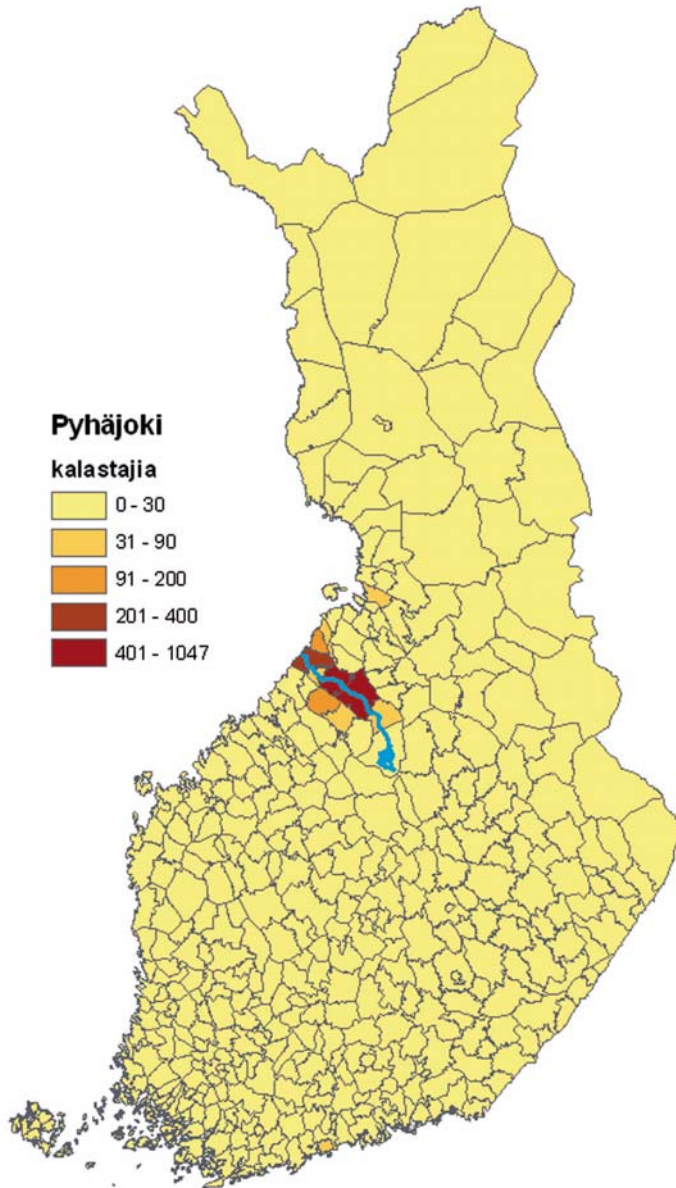
Valtaosa Kuivajoen kalastajista oli kotoisin Kuivaniemen kunnasta (kuva 5), joka on nykyisin osa Iin kuntaa. Oulustakin Kuivajoella kävi ainoastaan 34 kalastajaa.

Kuva 5. Kuivajoen kalastajien kotikunnat.

Myös Pyhäjoen kalastajat olivat kotoisin lähes kokonaisuudessaan jokilaakson kunnista (kuva 6). Haapavedeltä kävi joella yli tuhat kalastajaa. Pyhäjoki on siis Kuivajoen tapaan lähes pelkästään paikallisten suosima, ja Oulua lukuun ottamatta joelle saavutaan muualta Suomesta vain satunnaisesti.

Kuva 6. Pyhäjoen kalastajien kotikunnat.

6. Kalastuskerrat ja liikkuminen jokien välillä

6.1 Suurin osa satunnaisia kalastajia

Jokien välillä ei ollut suuria eroja 'jokiuskollisuudessa' (kuinka usein sama kalastaja kävi samalla joella kalassa eri vuosina; taulukko 4). Teno- ja Tornionjoen kalastajat tosin olivat muiden jokien kalastajia jokiuskollisempia. Paikkakuntalaisista on ensimmäistä kertaansa näillä joilla kalassa vuosittain enintään muutama prosentti, kun taas ulkopaikkakuntalaisten ryhmässä vastaava osuus on noin 30 % (Länsman ja Romakkaniemi, julkaisematon). Taulukko 4:n tulokset kuvaavat Teno- ja Tornionjokien osalta ennen kaikkea enemmistönä olevien ulkopaikkakuntalaisten kalastajien käyttäytymistä. Vähiten jokiuskollisia olivat kotiutusjoilla kalastaneet, joista ylivoimainen enemmistö oli kalastanut joella ainoastaan kerran. Näin oli siitä huolimatta, että kotiutusjokien kalastajat asuivat etupäässä lähialueella.

Taulukko 4. Kalastajakohtainen kalastuskertojen määrä samalla joella eri vuosina (% kaikista joella kalastaneista). Useita käyntejä samalla joella samana vuonna ei ole laskettu mukaan. Esimerkiksi Tenojoella kalastaneista 5,6 prosenttia oli kalastanut joella kaikkina viitenä seurantavuonna.

Kertoja	Teno (%)	Tornio (%)	Simo (%)	Kiiminki (%)	Pyhä (%)	Kuiva (%)
1	67,8	74,4	82,3	81,2	77,9	92,8
2	14,5	12,6	12,6	12,2	15,8	6,8
3	7,2	5,9	3,8	4,5	5,3	0,4
4	5,0	3,9	1,3	1,7	0,8	_*)
5	5,6	3,1	_*)	0,5	0,2	_*)

*) Aineistot kattavat Simojoella 4 ja Kuivajoella 3 vuotta, minkä vuoksi eri vuosina käyntikertoja ei voi olla ko. lukumääriä enempää.

Kaikkien jokien aineistot yhdistettynä noin 70 % luvan ostaneista kävi tarkasteltuna ajanjaksona kalassa vain yhden kerran ja vain noin 5 % oli kalastanut kaikkina seurantavuosina (taulukko 5).

Taulukko 5. Kalastajakohtainen kalastuskertojen määrä (% kaikista kalastajista). Useat käynnit samalla joella samana vuonna on laskettu yhdeksi. Esimerkiksi 2 = joko kahtena vuonna samalla joella tai kahdella joella samana tai eri vuosina.

Käyntejä	Kalastajamäärä (N)	Osuus kaikista (%)
1	40 588	69,5
2	8 286	14,2
3	3 968	6,8
4	2 562	4,4
5	3 034	5,2
Yhteensä	58 438	100

Osoitetietojen puuttumisen tai kirjoitusvirheiden sekä kotipaikkamuutosten takia aineistossa olevat virheet vaikuttavat erityisesti taulukkojen 4 ja 5 tuloksiin. Useita kertoja kalassa käyneiden henkilöiden osuus on todellisuudessa jonkin verran esitettyä suurempi.

6.2 Kalastajavirtaa Teno- ja Tornionjoen välillä

Eniten jokien välistä kalastajaliikennettä oli kahden suosituimman joen välillä (taulukko 6). Viiden vuoden aikana yli 2 000 henkilöä kävi kalassa sekä Tornion- että Tenojoella. Myös Simojoella kalastaneista monet vierailivat joko Teno- tai Tornionjoella. Pienempien jokien välillä ei juuri ollut kalastajavirtaa maantieteellisestä läheisyydestä huolimatta. Esimerkiksi vain 10 kalastajaa kävi sekä Kiiminki- että Kuivajoella.

Taulukko 6. Kalastajien liikkuminen jokien välillä. Esimerkiksi 388 kalastajaa kävi sekä Kiiminki- että Tornionjoella.

	Kuiva	Pyhä	Simo	Teno	Tornio
Kiiminki	10	39	472	532	388
Kuiva		2	14	6	8
Pyhä			66	116	94
Simo				907	750
Teno					2 063

Keskimäärin vain 316 kalastajaa (2,1 %) kävi kahdella suosituimmalla lohijoellamme saman kesän aikana (taulukko 7).

Taulukko 7. Teno- ja Tornionjoella käyneiden kalastajien määrä ja niiden osuus, jotka kalastivat samana vuonna kummallakin joella.

Vuosi	Kalastajia yhteensä	Käynti molemmilla joilla	Osuus (%)
2000	14 159	320	2,3
2001	15 597	378	2,4
2002	16 476	360	2,2
2003	14 701	265	1,8
2004	13 558	256	1,9
Keskimäärin	14 898	316	2,1

7. Lohenkalastajia ainakin 60 000 eli 5–10 % kaikista suomalaisista vapakalastajista

Selvityksessä mukana olleiden jokien kalastajamäärä (noin 58 000) lienee aliarvio kaikista suomalaisista lohen vapakalastajista. Lukumäärästä tekee aliarvion kolme seikkaa:

(1) Aineistoista puuttui useita lohenkalastuskohteita, joissa tämän selvityksen perusteella käy sellaisia kalastajia, jotka eivät käy kalassa muilla joilla. Kymijolle osti vuonna 2004 kalastuslupan 2 029 henkilöä (K. Taimisto, kirj. ilm.). Näätämöjoelle myytiin kuluvaan vuosikymmen alussa vuosittain 600–700 virkistyskalastuslupaa ulkopaikkakuntalaisille (Länsman ym. 2005). Sekä Tornionjoen latvoilla että Tenon sivuvesissä on kalastanut vuosittain monia satoja vapakalastajia. Kemijoelle Isohaaran alapuoliselle jokiosuudelle lunastettiin 319 viehelupaa vuonna 2001 (Huttula ym. 2004). Kemijokisuun lisäksi lohen vapakalastusta on padotuissa lohijoissamme ainakin Ii-, Oulu- ja Kokemäenjoen suualueilla.

(2) Tornionjoella myydyistä perheluvista saatiin aineistoon ainoastaan yhden henkilön eli luvan ostaneen kalastajan tiedot. Esimerkiksi vuonna 2004 perhelupia myytiin yhteensä 828 kappaletta. Pääosa lupakannoista sisälsi arvion kalastavien perheenjäsenten määrästä, joiden perusteella noin 1 500 perheenjäsentä jäi pois aineistosta.

(3) Noin 70 % kalastajista kävi tarkastelujaksona vain kerran kalassa, joten luultavasti kalastajamäärä kasvaisi lisävuosien mukaan ottamisella tarkasteluun.

Kohtien (1) ja (2) perusteella Suomen lohijoilla kävi 2000-luvun alkuvuosina kalastamassa todennäköisesti 60 000–65 000 suomalaista. Jotta tiedettäisiin, kuinka moni suomalainen ylipäättään joskus kalastaa lohijoillamme, myös kolmannen seikan merkitystä pitäisi voida arvioida. Käytettävissä oleva tieto on kuitenkin liian vähäinen luotettavan arvioinnin pohjaksi.

Suomalaisten vapaa-ajankalastajien määrä on pienentynyt 2000-luvulla noin kahdesta miljoonasta noin 1,8 miljoonaan henkilöön (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2007). Vuonna 2004 kalastajia oli 1,86 miljoonaa (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2005). Näistä noin puoli miljoonaa oli alle 18-vuotiaita, jotka pääsääntöisesti eivät tarvitse omaa kalastuslupaa. Täysi-ikäisistä kalastajista kalasti heittovavalla tai perhovavalla tai vetouisteli vähintään 750 000 mutta enintään hieman yli miljoona henkilöä. Tässä selvityksessä esitellyt lohijokien vapakalastajat ovat näiden kalastajien joukossa.

Koska kunakin vuonna kalastajia oli aineistossa noin 20 000 (taulukko 1), he edustavat vuosittain vain muutamaa prosenttia kyseisiä kalastusvälineitä käyttävistä suomalaisista. Jos kalastusta harrastavat suomalaiset ovat enimmäkseen samoja henkilöitä vuodesta toiseen, lohijoilla ainakin kerran viidessä vuodessa kalassa käyvät henkilöt muodostavat 5–10 % vapakalastajista. Olisi selvitettävä, missä määrin ja millaisissa olosuhteissa loput 90–95 % kalastajista voisivat aloittaa vapakalastuksen lohijoella. Joka tapauksessa näyttää siltä että vapakalastuksen voimakaskin kasvu lohijoillamme on sopivissa olosuhteissa mahdollista.

8. Mitä enemmän lohta, sitä enemmän kalastajia ja sitä kauempaa

Kaikki etenkin ns. kotiutusjoilla kalassa käyneet eivät tavoitelleet pääasiassa lohta saaliikseen (mm. Juntunen ym. 2002). Lohen ylivertainen vetovoima näkyy kuitenkin siinä, että varsinkin kalastusmatkailijoiden määrät ovat sitä suurempia mitä runsaammat ovat lohisaaliit. Tämä käy ilmi niin samassa joessa eri vuosina (Romakkaniemi 1998, Orell ym. 2007) kuin myös eri jokien välisessä vertailussa. Lohijoelle tullaan kalaan sitä kauempaa, mitä suurempi on lohen saalisvarmuus: vapakalastajien lohen yksikkösaalis on ollut 2000-luvun alkuvuosina Tenolla 400–1 700 g/vrk, Tornionjoella 300–540 g/vrk, Simojoella 80–270 g/vrk ja kotiutusjoilla enintään muutamia kymmeniä grammoja vuorokaudessa (Haikonen ym. 2003 ja 2006, Juntunen ym. 2002, 2003 ja 2004, Länsman ym. 2009).

Tenolla kalastajia on käynyt tuhansia vuodessa jo useita vuosikymmeniä (mm. Länsman ym. 2009). Sen sijaan vielä 1990-luvun alussa Tornionjoella kävi kalassa enintään 500 matkailijaa ja alle 2 000 paikallista kalastajaa. Parissa vuodessa, lähes yhtäaikaisesti vuosien 1996–1997 lohisaaliiden voimakkaan kasvun kanssa, matkailijamäärät kuitenkin kohosivat yli 5 000 kalastajaan (Romakkaniemi 1998). Monet tuolloin Tornionjoelle tulleista kalastajista olivat uusia lohenkalastajia, jotka aloittivat harrastuksensa runsastuneiden lohisaaliiden houkuttelemina.

On epäselvää, miksi Oulun läänissä asuvat muodostivat suurimman yksittäisen kalastajaryhmän. Kenties monella Oulun läänissä asuvalla on Pohjois-Suomen sisäisen muuttoliikkeen myötä sukujuuret ja kalastustottumukset pohjoisissa lohijokilaaksoissa, jolloin vierailu lohijoilla kuuluu luontevasti kesänviettoon. Oulun läänistä on myös useimmille lohijoille kohtuullinen matka. Lappilaiset kalastajat osoittautuivat väkilukuun suhteutettuna innokkaimmiksi lohijokien kalastajiksi ennen Oulun läänissä asuvia kalastajia. Yksi ilmeinen syy on tarkasteltujen jokien sijainti Pohjois-Suomessa. Lisäksi kalastusharrastus on yleisempää Lapissa kuin keskimäärin Suomessa (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2005).

9. Paljon satunnaisia mutta vähän joelta toiselle siirtyviä kalastajia

Kalastajavirta oli yllättävän vähäistä jokien välillä. Jonkin verran kalastajat vaihtoivat kalastuspaikkaansa Teno- ja Tornionjoen välillä, mutta harva kalasti niillä molemmilla saman kesän aikana. Nähtävästi useimmat matkailijat tekevät kesässä vain yhden kalastusmatkan, jonka kohteeksi valitsevat vain yhden lohijoen. Joen suunnittelemtomaan vaihtoon kesken matkan päädytään harvoin, jolloin jouduttaisiin vaihtamaan jo varattuja kalastuspalveluja ja majoituskia. Joen valintaan vaikuttanee eniten mielikuva joesta tai menneiden vuosien kokemukset, kun taas kalastuksen yhteydessä saatu ajantasainen ”tieto lohivilanteesta”, mikä saattaisi johtaa kalastajia vaihtamaan jokea, vaikuttanee vähemmän.

Enemmistö kalastusmatkailijoista vieraili joilla ainoastaan yhtenä vuonna tarkastelukauden aikana. Tenojoella heihin lukeutuu mm. henkilöitä, joille yritykset lahjoittavat kalastusmatkan. Hyvänä lohivuonna saattavat aktivoitua myös sellaiset joen lähikuntien asukkaat ja jokilaakson loma-asukkaat, joille lohenkalastus ei ole vakituinen harrastus. Kalastuksen satunnaisuuden yleisyydestä johtuen ilmiölle täytyy löytyä muitakin syitä. Satunnaisten kalastajien käyttäytyminen ja siihen vaikuttavat tekijät on hyvä lisäselvitysten aihe kalastusmatkailun kehittämiseksi.

Lohenkalastukselle luonteenomaista on sesonkiluontoisuus ja lohikannan tilan vaihtelu, jotka voivat vaikuttaa eri tavoin erityyppisten vapakalastajien käyttäytymiseen. Samalla on muistettava, etteivät kaikki lohijokien kalastajat ole pelkästään tai edes ensisijaisesti lohenpyytäjiä. Muitakin kaloja tavoittelevien kalastajien käyttäytyminen saattaa poiketa selvästi vain lohta tavoittelevien kalastajien käyttäytymisestä. Kannattaisikin määrittää erilaiset kalastajatyypit mm. kalastusmotiiveja tutkimalla, ja tätä tyypittelyä avuksi käyttäen selvittää lohen ja muiden lajien vapakalastuksen vuorovaikutuksia.

Viitteet

- Erkinaro, J., Mäki-Petäys, A., Juntunen, K., Romakkaniemi, A., Jokikokko, E., Ikonen, E. & Huhmarniemi, A. 2003. Itämeren lohikantojen elvytysohjelma SAP vuosina 1997–2002. *Kalatutkimuksia – Fiskundersökningar* 186. 31 s.
- Haikonen, A., Romakkaniemi, A., Keinänen, M., Mäntyniemi, S., & Vatanen, S. 2003. Lohi- ja meritaimenkantojen seuranta Tornionjoessa vuonna 2002. *Kala- ja riistaraportteja* 275. 54 s.
- Haikonen, A., Romakkaniemi, A., Ankkuriniemi, M., Keinänen, M., Pulkkinen K., & Vihtakari, M. 2006. Lohi- ja meritaimenkantojen seuranta Tornionjoessa vuonna 2005. *Kala- ja riistaraportteja* 379. 52 s.
- Huttula, E. Autti, J. & Pylväs, M. 2004. *Kalastus ja kalansaalis Isohaaran voimalaitosaltaalla ja Kemijokisuul-la vuonna 2001*. Kemijoki oy ja Voimalohi oy. 19 s.
- Juntunen, K., Jokikokko, E. & Niemitalo, V. 2002. Simojoen, Kiiminkijoen ja Pyhäjoen kalastus vuonna 2001. *Kala- ja riistaraportteja* 251. 21 s.
- Juntunen, K., Niemitalo, V. & Jokikokko, E. 2003. Simojoen, Kuivajoen, Kiiminkijoen ja Pyhäjoen vapakalastus vuonna 2002. *Kala- ja riistaraportteja* 276. 30 s.
- Juntunen, K., Vatanen, S., Niemitalo, V. & Paasimaa, M. 2004. Kiiminkijoen, Kuivajoen ja Pyhäjoen kalastus vuonna 2003. *Kala- ja riistaraportteja* 327. 47 s.
- Konttinen, J.-P. 2006. Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset – matkailun alueellinen tilinpito. *KTM Rahoitetut tutkimukset* 9/2006. 62 s.
- Länsman, M., Niemelä, E. & Kärki, P. 1998. *Tenojoen kalastusmatkailu*. VIII Kalantutkimuspäivät. Kotka 18.–19.11. 1998. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. ss. 53–56.
- Länsman, M., Stolt, E. & Seppänen, M. 2005. Näätämojoen lohenkalastus ja retkeilypalvelut. *Kala- ja riistaraportteja* 341. 48 s.
- Länsman, M., Orell, P., Kylmäaho, M., Kuusela, J., Niemelä, E., Johansen, M. & Erkinaro J. 2009. Teno- ja Näätämojoen lohikantojen seuranta vuonna 2008. *Riista- ja kalatalous - Selvityksiä* 12/2009. 26 s.
- Niemelä, E. & Niemelä, M. 1984. Ulkopaikkakuntalaisten virkistyskalastus Tenojoen kalastusalueella Suomen puolella vuosina 1981 ja 1982. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, kalantutkimusosasto. *Monistettuja julkaisuja* 22. 70 s.
- Orell, P., Länsman, M., Kylmäaho, M., Niemelä, E., Erkinaro, J., Brørs, S., Karppinen, P. & Mäki-Petäys, A. 2007. Teno- ja Näätämojoen lohikantojen seurantatutkimukset vuosina 2001–2005. *Kala- ja riistaraportteja* 402. 36 s.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2005. Vapaa-ajankalastus 2004. *Riistan- ja kalantutkimus. Suomen Virallinen Tilasto – Maa-, metsä- ja kalatalous* 2005:62. 47 s.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2007. Vapaa-ajankalastus 2006. *Riista- ja kalatalous –Tilastoja* 7/2007. *Suomen Virallinen Tilasto – Maa-, metsä- ja kalatalous*. 57 s.
- Romakkaniemi, A. 1998. *Tornionjoen matkailukalastuksen nousu ja uho*. VIII Kalantutkimuspäivät. Kotka 18.–19.11. 1998. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. ss. 57–59.
- Romakkaniemi, A., Haikonen, A. & Mäntyniemi, S. 2000. Lohi- ja meritaimenkantojen seuranta Tornionjoessa vuonna 1999. *Kala- ja riistaraportteja* 173. 66 s.
- Salmi, J. 2004. Tornionjoen intressiryhmien näkemyksiä kestävästä kalastuksesta. *Kala- ja riistaraportteja* 342. 27 s.

JULKAISIJA

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Viikinkaari 4

PL 2

00791 Helsinki

Puh. 0205 7511, faksi 0205 751 201

www.rktl.fi